

УДК 666.791

JEL Classification: Q1; O4

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202005118>

Ю.О. ГІРЕНКО

Основні чинники модернізації хмелярських підприємств

Мета статті - визначити основні чинники модернізації хмелярських підприємств.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано історико-аналітичний метод - для виявлення та узагальнення основних принципів модернізації хмелярських підприємств, визначення чинників внутрішнього та зовнішнього середовища хмелярських підприємств, які впливають на процес їх модернізації, абстрактно-логічний - для узагальнення отриманих результатів та формулювання висновків.

Результати дослідження. Визначено основні принципи модернізації хмелярських підприємств, а також чинники внутрішнього та зовнішнього середовища, які суттєво впливають на процес їх модернізації.

Елементи наукової новизни. Вивчено та систематизовано існуючі теоретичні положення щодо основних ознак та наслідків здійснення модернізації. Враховуючи специфіку діяльності хмелярських підприємств, а також основні наукові положення щодо багатоаспектності й історизму категорії модернізації, розроблено класифікацію її видів для хмелярських підприємств за такими ознаками: походження, отриманий ефект, об'єкт виробничого ресурсу, ланка процесу модернізації і ступінь охоплення об'єкта.

Практична значущість. Використання основних результатів дослідження під час наукових пошуків і на практиці дасть можливість приймати виважені управлінські рішення щодо стратегії, програм і планів інноваційного розвитку хмелярських підприємств. Рис.: 3. Бібліогр.: 31.

Ключові слова: хмелярські підприємства; процес модернізації; впровадження інновацій; інвестиції; матеріально-технічна база; принципи та чинники модернізації; фінансове забезпечення модернізації.

Гіренко Юрій Олександрович - молодший науковий співробітник відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: gireenko@gmail.com

Постановка проблеми. Модернізація підприємства чи визначеного напрямку виробництва, або ж економіки країни в цілому має не стихійний характер, а являє собою цілеспрямований, з різних позицій обґрунтований процес, який повинен забезпечувати отримання певних благ на довгострокову перспективу, раціональне використання і розширене відтворення застосованих ресурсів тощо. Враховуючи зазначене, а також те, що модернізація хмелярських підприємств потребує значних ресурсних витрат, процес розробки і провадження модернізації в хмелярстві передбачає дотримання певних принципів, врахування впливу комплексу чинників [3]. Як наслідок, виникає необхідність ідентифікації таких принципів, чинників та їх змістового наповнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Хмелярство вирізняється не лише промисловою цінністю власної продукції, а й значною капіталомісткістю виробництва, яка визначає виробничу собівартість. Враховуючи це, можливі шляхи підвищення ефективності діяльності хмелярських підприємств за рахунок модернізації усіх складових їх господарської діяльності були предметом поглиблених наукових досліджень багатьох учених, а саме: О. Захарчука [7], М. Михайлова [12], Г. Милости [13], Т. Муляр [14], Р. Рудика [20], Ю. Савченко [21], А. Анон [27], D. Sugier [30], L. Kettner [28], Н. Kohlmann [29], J. Liker [31] та ін.

Мета статті - визначити основні чинники модернізації хмелярських підприємств.

Виклад основних результатів дослідження. Принципи модернізації формують і одночасно є похідними від її змісту. Тому для їх визначення наведені у науковій літературі позиції вчених проаналізовано відповідно до згаданого положення. Так, за

результатами дослідження встановлено, що до основних принципів модернізації відносяться:

- системність і комплексність, що проявляється у спрямуванні всіх процесів, пов'язаних із модернізацією, на досягнення загальної мети та залученні до модернізації усіх структурних підрозділів підприємства [2];

- послідовність - передбачає поетапне впровадження модернізації: від формування завдань - на першому етапі, до визначення та практичного застосування відповідних інструментів, із подальшим коригуванням у разі необхідності як механізму здійснення модернізації, так і її завдань - на наступних етапах провадження. Дотримання принципу послідовності виступає необхідною умовою забезпечення результативності модернізації;

- безперервність, тобто необхідність постійного оновлення об'єктів модернізації: технологій, виробничих ресурсів, системи управління тощо. Причинами модернізації мають бути не лише зміни зовнішнього середовища функціонування підприємства, а також постійне прагнення персоналу до поліпшення результатів власної діяльності. Реалізація принципу безперервності передбачає чітке дотримання термінів модернізації (часткової чи суцільної) згідно зі стратегією [4];

- інноваційна основа - інноваційне наповнення процесу оновлення об'єктів модернізації. Вагомою умовою реалізації цього принципу слугує розвиток інвестиційної діяльності [17];

- гнучкість та адаптація, що забезпечують за мінімальних витрат коштів і часу перехід системи (підприємства) з одного функціонального стану в інший з метою виконання поставленого завдання (отримання очікуваних результатів). При цьому зберігається відносна цілісність підприємства, відбува-

ється оптимізація поєднання чинників його внутрішнього і зовнішнього середовища [19];

- ефективність - наслідком модернізації повинно бути поліпшення результату діяльності підприємства з розрахунку на одиницю його витрат, або застосованого ресурсу. Ефективності функціонування підприємства на основі його модернізації має бути притаманний комплексний характер - оптимально поєднані економічні, екологічні та соціальні ефекти [18].

Наведений перелік основних принципів модернізації підприємства, на нашу думку, не повний. Виходячи з економічного змісту досліджуваної категорії вважаємо, що один з перших її принципів - це цілеспрямованість. Адже процес модернізації підприємства має забезпечувати досягнення чітко визначеної цілі, виходячи з наявних факторів та умов функціонування, а також з урахуванням можливих змін середовища. При цьому, окреслена ціль модернізації повинна бути похідною від стратегічної цілі розвитку підприємства, тобто бути довгостроковою, реальною для досягнення і мати комплексний характер.

Враховуючи особливість хмелярських підприємств, які є аграрними суб'єктами господарювання, пропонуємо до переліку основних принципів модернізації віднести й принцип раціональності використання земельних угідь. Адже процес модернізації має забезпечувати такий рівень інтенсивності використання даних ресурсів, за якого стане можливим максимально тривале їх використання для вирощування сільськогосподарських культур на основі розширеного відтворення якісних параметрів земельних угідь [23].

На основі встановлених основних принципів модернізації хмелярських підприємств розроблено схему, наведену на рис. 1.

Рис. 1. Основні принципи модернізації хмелярських підприємств

Джерело: Сформовано автором на основі проведеного дослідження.

Результати впровадження модернізації значною мірою залежать і від врахування впливу на згаданий процес чинників внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Одні з них можуть прискорювати процес модернізації, інші - гальмувати. Деякі чинники практично нейтральні до модернізації. Це зумовлює необхідність виявлення із загальної маси чинників середовища підприємства лише тих, які суттєво впливають на модернізацію, з'ясування їх змісту та систематизації за напрямом впливу.

Визначено чинники внутрішнього середовища хмелярських підприємств, які можуть суттєво впливати на процес їх модернізації (рис. 2).

Персонал, як один із найвагоміших у контексті впливу на провадження модернізації чинник, може прискорювати або сповільнювати зазначений процес залежно від таких характеристик:

- ступінь освіти персоналу та її відповідність профілю виконуваної роботи. Результативність розробки і провадження модернізації залежить насамперед від здобутих фахівцями базових професійних навиків (знань, умінь та практичних навичок);

- досвід роботи за фахом, у тому числі на підприємстві, підвищує рівень компетенції працівників, удосконалює їх практичні навички [25];

- періодичність підвищення кваліфікації персоналу - забезпечує якісне оновлення компетенції працівників [1].

- ступінь адаптації до змін - включає здатність ефективно виконувати роботу в умовах, що змінюються (формує базис для продовження модернізації) [22];

- середній вік персоналу - з одного боку, впливає на швидкість адаптації до нових умов праці, з іншого - забезпечує подальший розвиток корпоративної культури на підприємстві, яка визначальна щодо провадження модернізації;

- наявність наукового ступеня - компетентність щодо провадження інноваційної діяльності на підприємстві.

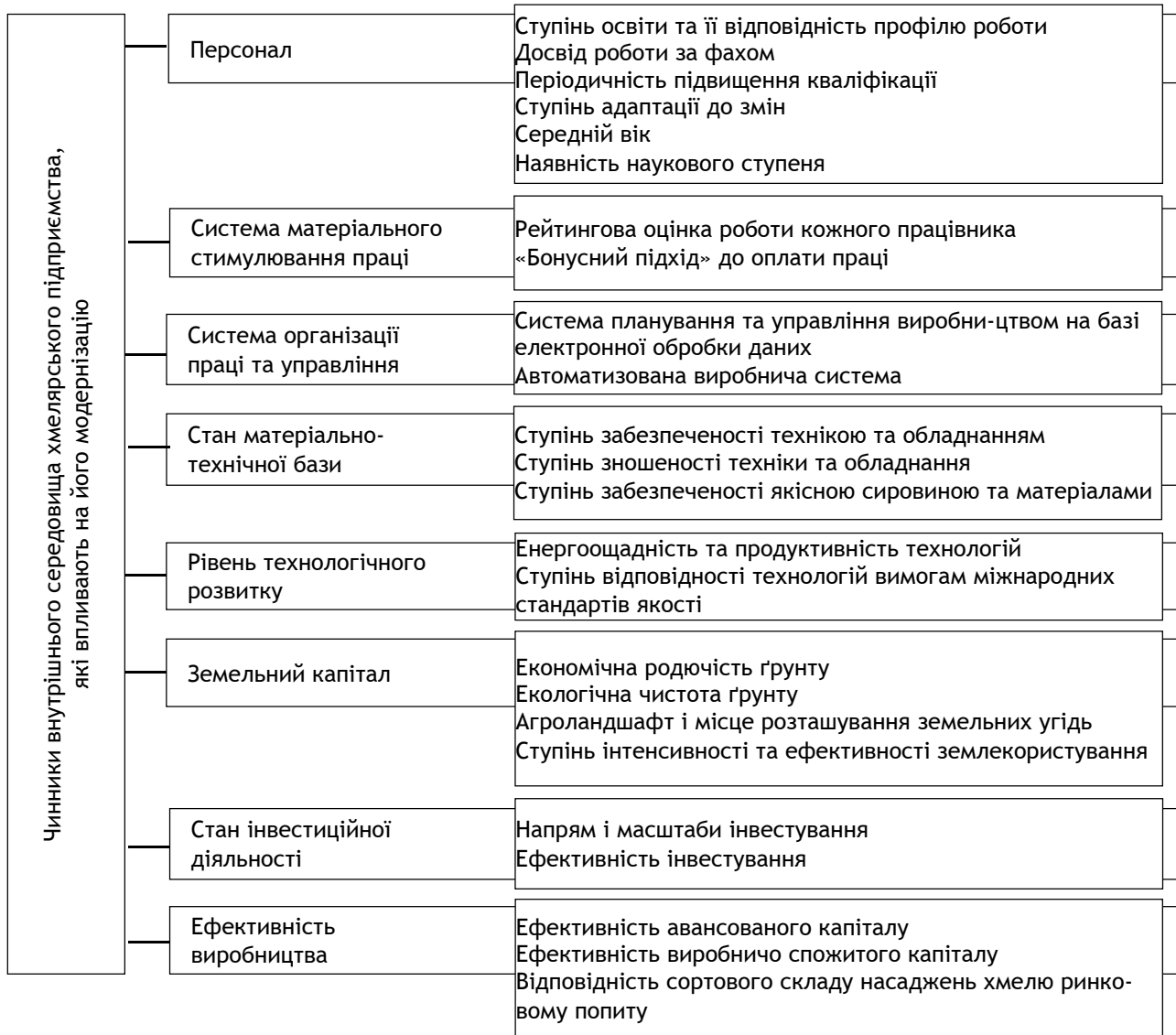

Рис. 2. Чинники внутрішнього середовища хмелярських підприємств, які можуть суттєво впливати на процес їх модернізації

Джерело: Сформовано автором на основі проведеного дослідження.

Серед наведених основних чинників внутрішнього середовища хмелярського підприємства, які визначають ефективність його модернізації, особливе місце посідає система організації праці та управління підприємством.

У сучасному висококонкурентному середовищі ведення хмелярського бізнесу, яке до того ж досить швидко змінюється, необхідне зосередження уваги керівництва підприємством на посиленні автоматизації та гнучкості функціонування як усіх структурних підрозділів, так і підприємства в цілому. Це дасть змогу забезпечити здатність суб'єкта господарювання з мінімально можливими витратами коштів і часу, не зупиняючи процес виробництва продукції, якісно змінювати (оновлювати на інноваційній основі) існуючі виробничі лінії або їх окремі

елементи відповідно до вимог ринку (споживачів), здійснювати дієвий контроль за якістю виготовленої продукції та безперервністю процесу модернізації на підприємстві відповідно до стратегії [8].

У світовій практиці застосовуються такі, на наш погляд, ефективні системи організації праці та управління підприємством:

1) PPS (Production planning system) - система планування та управління виробництвом на базі електронної обробки даних. Застосовується для пошуку оптимального управлінського рішення у процесі планування, організації, координації і контролю виробництва та реалізації продукції. Особливістю цієї системи слід вказати її ефективну роботу у високомінливому середовищі зі складними інформаційними потоками [16];

2) CAM (Computer-aided manufacturing) - автоматизована виробнича система, яка дає змогу в автоматизованому режимі управляти всіма процесами на підприємстві: від матеріально-технічного забезпечення до виробництва і реалізації готової продукції. Ефективна в процесі контролю, оскільки фактичні результати діяльності постійно порівнюються із запланованими і за найменшого відхилення в оперативному порядку формуються відповідні звіти для менеджерів. Ця система створює сприятливі умови для персоналу в контексті генерування та реалізації ним інноваційних проєктів на робочому місці [31].

Стан матеріально-технічної бази - наступний важливий чинник модернізації підприємства. Як свідчить практика ведення бізнесу, в тому числі й хмелярського, рівень забезпеченості якісною сировиною і матеріалами, технікою та обладнанням, а також ступінь їх придатності до використання і морального зносу перебувають у прямо пропорційній залежності із станом розвитку інноваційних процесів на підприємстві [9].

Рівень технологічного розвитку, як чинник модернізації, прискорює її процес на тих підприємствах, де застосовуються сучасні високопродуктивні й водночас енергозберігаючі технології. Проте й гальмує процес модернізації, якщо застосовані технології виробництва продукції низькоефективні, або не відповідають вимогам міжнародних стандартів якості [15].

Враховуючи специфіку хмелярських підприємств, важливим чинником модернізації виступає економічна оцінка землі (величина земельного капіталу), на якій провадиться господарська діяльність. З одного боку, згаданий чинник через економічну родючість ґрунту суттєво впливає на вихід хмелепродукції з 1 га насаджень культури і таким чином практично формує результати модернізації на підприємстві. З іншого, як показує досвід Німеччини, США та інших економічно розвинених країн, цей чинник слугує основною базою для залучення коштів, у тому числі й для проведення модернізації, із зовнішніх джерел: від держави, інвесторів, банків та інших фінансових установ [6].

Оскільки в Україні майже п'ята частина ґрунтів - це чорноземи, на яких нині можна отримувати стабільно високі врожаї хмелю, що не поступається за якісними параметрами перед світовими провідними сортами, вважаємо, що чинник земельний капітал

має посісти пріоритетну позицію у процесі розробки стратегії і тактики модернізації хмелярських підприємств.

Модернізація являє собою процес впровадження інновацій, які у свою чергу є результатом інвестиційної діяльності. Це зумовлює необхідність виокремити чинник внутрішнього середовища підприємства, який вагомо впливає на процес модернізації, - стан інвестиційної діяльності. Особливість згаданого чинника полягає в тому, що він може як позитивно, так і негативно впливати на процес модернізації. Зокрема, якщо інвестиційна діяльність на підприємстві направлена на розширене відтворення за рахунок використання переважно інтенсивних факторів виробництва, то наслідком, як правило, стане прискорення модернізації. За умови ж забезпечення інвестиціями лише простого відтворення на основі використання переважно екстенсивних факторів процес модернізації характеризуватиметься гальмуванням, або навіть повною зупинкою. Отже, ключовими рисами інвестиційної діяльності на підприємстві, в контексті впливу на модернізацію, виступають напрям і масштаби такої діяльності [10].

Крім того, інвестиційна діяльність на підприємстві може передбачати реалізацію не лише реальних, а й фінансових інвестицій. В останньому випадку наслідком інвестування може стати поліпшення або погіршення фінансового забезпечення підприємства. За першого сценарію розвитку доходи підприємства збільшаться, що дасть можливість підвищити рівень фінансування розроблення і впровадження інновацій, тобто прискорити модернізацію (якщо це передбачено стратегією розвитку підприємства). За іншого сценарію, коли доходи підприємства зменшаться, велика ймовірність погіршення фінансового забезпечення модернізації, що значно ускладнюватиме зазначений процес [5].

Рівень фінансового забезпечення модернізації залежить також від ступеня ефективності виробничо-збутової діяльності хмелярського підприємства. Підвищення ефективності приводить до збільшення грошових надходжень і розрахунку на одиницю вартості авансованого капіталу, або витрат суб'єкта господарювання, внаслідок чого фінансові можливості останнього зростають. Це у свою чергу дає змогу керівництву підприємства збільшити обсяг витрат на розроб-

ку або освоєння інновацій, тобто посилити процеси модернізації [24].

Щодо чинників зовнішнього середовища хмелярських підприємств, від яких залежить стан їхньої модернізації, то основні з них наведено на рис. 3.

Наявна нормативно-правова база України з питань модернізації хмелярських підприємств, на наш погляд, слугує ключовим

чинником зовнішнього середовища. Адже останній враховує такі аспекти, як вплив податкового тиску на суб'єкти господарювання, амортизаційну, митну політику підприємства, заходи щодо протекціонізму вітчизняних виробників, освоєння хмелевиробниками державних дотацій, забезпечення інвестиційного клімату, фінансування наукових проєктів у хмелярстві [26].

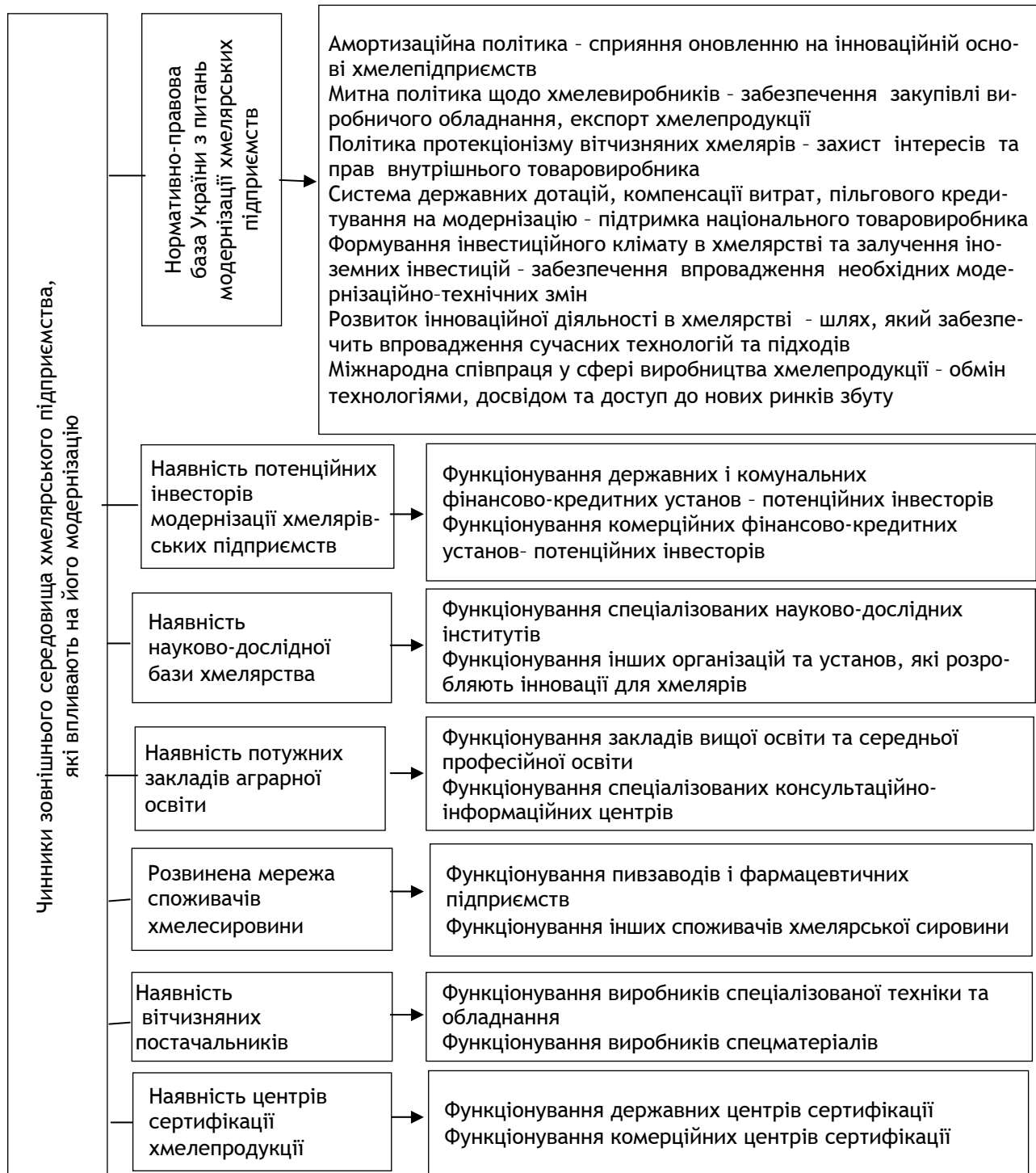

Рис. 3. Чинники зовнішнього середовища хмелярських підприємств, які можуть суттєво впливати на процес їх модернізації

Джерело: Сформовано автором на основі проведеного дослідження.

Впливає на процес модернізації хмелярських підприємств і чинник функціонування вітчизняних спеціалізованих науково-дослідних та інших установ, які розробляють і забезпечують аграріїв інноваціями. Ефективність останніх (інновацій), як правило, значно вища, ніж імпортованих. Оскільки їх вартість нижча, а продуктивність - вища через максимально повне врахування умов та чинників господарювання на вітчизняних підприємствах.

Важливим для провадження модернізації виокремлюється чинник наявності потужних закладів вищої та середньої професійної освіти аграрного спрямування, спеціалізованих консультаційних та інформаційних центрів.

Вплив згаданого чинника виявляється у формуванні людського капіталу для розвитку хмелярства. Проте чи прискорюватиме, чи гальмуватиме процес модернізації досліджуваних підприємств цей чинник значною мірою залежить від позиції держави, і насамперед у питаннях фінансування підготовки відповідних фахівців.

Чинник наявності мережі вітчизняних пивзаводів, фармацевтичних підприємств вважаємо також одним з основних. Адже вказані підприємства не лише споживачі хмелярської сировини, а й потенційні інвестори модернізації хмелярських підприємств, учасники хмелярського кластера, ядро якого становлять виробники хмелю та переробні підприємства.

Впливає на процес модернізації хмелярських підприємств і чинник наявності мережі вітчизняних підприємств - виробників спеціалізованої техніки та матеріалів для хмелярства. Зазначені суб'єкти господарювання здатні забезпечувати аграріїв віднос-

но недорогою (порівняно з імпортованими аналогами), проте високопродуктивною технікою, якісними матеріалами, що прискорюватиме їх модернізацію.

Враховуючи поглиблення процесів глобалізації національної економіки, посилення співпраці з ЄС, США та іншими країнами, вагомим чинником модернізації вітчизняних хмелярських підприємств визнано функціонування в Україні центрів сертифікації хмелярської продукції відповідно до світових стандартів якості. Лише на цій основі вітчизняні виробники хмелю зможуть реалізовувати свою продукцію на світовому ринку, а отже, будуть зацікавлені у нарощуванні обсягів виробництва на основі комплексної модернізації [11].

Висновки. Модернізація хмелярських підприємств базується на визначених принципах, які залежать від сукупності чинників внутрішнього і зовнішнього середовища їх функціонування.

У результаті дослідження існуючий перелік принципів модернізації хмелярських підприємств було доповнено за рахунок принципу цілеспрямованості та раціональності використання земельних угідь. У свою чергу, напрям і масштаби впливу чинників внутрішнього середовища хмелярських підприємств визначаються стратегією, поточними цілями, завданнями, повнотою використання виробничого потенціалу, залученням інвестиційних ресурсів, станом матеріально-технічної бази, а також - зовнішніми чинниками. Вплив чинників зовнішнього середовища на модернізацію хмелярських підприємств значною мірою залежить від позиції держави у цьому процесі.

Список бібліографічних посилань

1. Бабенко А. Г., Устіна Ю. В. Організація процесу підбору та адаптації персоналу. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 1096-1099.
2. Бужимська К. О. Деякі складові теоретико-методологічної бази інноваційно-технологічної модернізації. *Вісник ЖДТУ*. 2009. № 4. С. 202-207.
3. Гіренко Ю. О. Забезпечення вітчизняних хмелярських підприємств виробничими ресурсами. *Економіка АПК*. 2017. № 5. С. 86-91.
4. Геселева Н. В. Механізми модернізації і технологічного розвитку економіки України. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 11. С. 64-72.
5. Горлачук В. В., Черненко А. С., Раку О. О. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємства. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Серія : Економіка. 2016. Т. 285. Вип. 273. С. 57-63. URL : <http://economy.chdu.edu.ua/article/view/107992>.

References

1. Babenko, A.H., Ustina, Yu.V. (2017). Orhanizatsiia protsesu pidboru ta adaptatsii personal [Organization of the process of personnel selection and adaptation]. *Molodyi vchenyi*, 11, pp. 1096-1099 [In Ukrainian].
2. Buzhymyska, K.O. (2009). Deiaki skladovi teoretyko-metodolohichnoi bazy innovatsiino-tekhnohichnoi modernizatsii [Some components of the theoretical and methodological base of innovative technological modernization]. *Visnyk ZhDTU*, 4, pp. 202-207 [In Ukrainian].
3. Hireenko, Yu.O. (2017). Zabezpechennia vitchyznianskykh khmeliarskykh pidpriemstv vyrobnychymy resursamy [Ensuring of domestic hop producers with production resources]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 86-91 [In Ukrainian].
4. Heseleva, N.V. (2011). Mekhanizmy modernizatsii i tekhnolohichnoho rozvytku ekonomiky Ukrainy [Mechanisms of modernization and technological development of Ukraine's economy]. *Aktualni problemy ekonomiky*, 11, pp. 64-72 [In Ukrainian].

6. Гринчук С. В. Зарубіжний досвід функціонування системи земельно-іпотечного кредитування та можливість його застосування в Україні. *Ефективна економіка*. 2013. № 5. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
7. Захарчук О. В., Михайлов М. Г. Оцінка економічної ефективності використання матеріально-технічної бази підприємств. *Економіка АПК*. 2017. № 2. С. 25-32.
8. Зинченко С. Внедрение концепции производственных систем в России: типичные препятствия и проблемы. *Управление производством*. 2013. № 1. С. 12-13.
9. Кірдіна О. Г. Обмеження та орієнтири техніко-технологічного розвитку України в умовах глобалізації. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 1. С. 182-183.
10. Кручок С. І. Іпотечне кредитування: європейська практика та перспективи розвитку в Україні. Київ : Урожай, 2003. 208 с.
11. Малиярова С. В. Удосконалення амортизаційної політики оновлення основного капіталу підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 13-1. С. 143-147. URL : http://bses.in.ua/journals/2017/13-1_2017/33.pdf.
12. Михайлов М. Г. Інноваційно-інвестиційний розвиток матеріально-технічної бази хмелепідприємств. *Економічна наука*. 2017. № 20. С. 23-28.
13. Милоста Г. М., Лапа В. В. Агробиологические основы выращивания хмеля в Республике Беларусь : монография. Гродно : ГГАУ, 2010. 286 с.
14. Муляр Т. С., Осовська Г. В. Стратегічне управління підприємствами галузі хмелярства: монографія. Житомир : Житомирський нац. агроєкологічний ун-т, 2013. 244 с.
15. Новаківський І. І., Луцзяк Н. С., Борбулевич В. З. Перспективи модернізації вітчизняних промислових підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2016. № 3. С. 230-242.
16. Панухник Я. Г. Модернізація технологій управління підприємством у муніципальній економічній системі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Тернопіль, 2015. 24 с.
17. Петренко П. С. Модернізація української економіки і державне управління. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 9. С. 22-32.
18. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми / О. М. Алимов, О. І. Амоша та ін. Запоріжжя : КПУ, 2014. 798 с.
19. Програма розвитку агропромислового комплексу Житомирської області на 2016-2020 роки. URL : http://agroprom.zt.gov.ua/images/pdf/proekt_prog.pdf.
20. Рудик Р. І. Експортно-імпорتنі операції на ринку хмелепродукції. *Економіка АПК*. 2012. № 2. С. 103-109.
21. Савченко Ю. І., Приймачук Т. Ю., Сітнікова Т. Ю. Тенденції розвитку ринку хмелю. *Вісник аграрної науки*. 2012. № 2. С. 67-71.
22. Станінов С. Б. Безпечення стратегічної гнучкості підприємства з позицій ресурсно-орієнтованого підходу. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
23. Третяк А. М., Другак В. М. Концепція розвитку сільськогосподарського землекористування сільських територій. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2014. № 1-2. С. 133-142.
24. Хопчан В. М. Проблема методології аналізу інвестиційних рішень та визначення критеріїв ефективності інвестицій. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
25. Шаповал О. А. Кадровий потенціал як економічна категорія та підходи до його формування. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 1350-1353.
26. Яремик М. М. Особливості фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
27. Anon A. Hopfen - Rundschau. *Wolncach*. 1991. Т. 42. № 3. Р. 28-31.
28. Kettner L. Hallertauer Hopfenbau. Mainburbug, 1976. Р. 67-68.
29. Kohlmann H., Kastner A. Der Hopfen. Wolnzach, 1975. Р. 14 - 16.
5. Horlachuk, V.V., Chernenko, A.S., Raku, O.O. (2016). Investytsiine zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva [Investment providing of enterprise innovation development]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylianska akademiia"*. Seriya: Ekonomika, vol. 285 (273), pp. 57-63. Retrieved from: <http://economy.chdu.edu.ua/article/view/107992> [In Ukrainian].
6. Hrynychuk, S.V. (2013). Zarubizhnyi dosvid funktsionuvannia systemy zemelno-ipotechno kredyuvannia ta mozhlyvist yoho zastosuvannia v Ukraini [Foreign experience of the system of land mortgage lending and the possibility of its application in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 5. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua> [In Ukrainian].
7. Zakharchuk, O.V., Mykhailov, M.H. (2017). Otsinka ekonomichnoi efektyvnosti vykorystannia materialno-tekhnichnoi bazy pidpriemstv [Evaluation of economic efficiency of material and technical base of enterprises]. *Ekonomika APK*, 2, pp. 25-32 [In Ukrainian].
8. Zinchenko, S. (2013). Vnedrenie konceptii proizvodstvennyh sistem v Rossii: tipichnye prepjatstvija i problem [Introduction of the production systems concept in Russia: typical obstacles and problems]. *Upravlenie proizvodstvom*, 1, pp. 12-13 [In Russian].
9. Kirdina, O.H. (2011). Obmezhenia ta oriientyry tekhniko-tekhnolohichnoho rozvytku Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Limitations and guidelines of technical and technological development of Ukraine in the context of globalization]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, 1, pp. 182-183 [In Ukrainian].
10. Kruchok, S.I. (2003). Ipotechne kredyuvannia: yevropeiska praktyka ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Mortgage lending: European practice and prospects for development in Ukraine]. Kyiv: Urozhai [In Ukrainian].
11. Maliarova, S.V. (2017). Udokonalennia amortyzatsiinoi politykyta novlennia osnovnoho kapitalu pidpriemstva [Improvement depreciation policy and fixed capital of the company]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vypusk 13-1, pp. 143-147. Retrieved from: http://bses.in.ua/journals/2017/13-1_2017/33.pdf [In Ukrainian].
12. Mykhailov, M.H. (2017). Innovatsiino-investytsiinyi rozvytok materialno-tekhnichnoi bazy khmelipidpriemstv [Innovation and investment development of material and technical base of hop enterprises]. *Ekonomichna nauka*, 20, pp. 23-28 [In Ukrainian].
13. Milosta, G.M., Lapa, V.V. (2010). Agrobiologicheskie osnovy vyrashhivaniia hmelya v Respublike Belarus: monografija [Agrobiological basis of hop cultivation in the Republic of Belarus: monograph]. Grodno: GGAU [In Russian].
14. Muliar, T.S., Osovska, H.V. (2013). Stratehichne upravlinnia pidpriemstvamy haluzi khmeliarstva: monohrafiia [Strategic management of enterprises in the field of hops: monograph]. Zhytomyr: Zhytomyrskiy nats. ahroekolohichny un-t [In Ukrainian].
15. Novakivskiy, I.I., Lushchak, N.S., Borbulevych, V.Z. (2016). Perspektivy modernizatsii vitchyznianskykh promyslovykhpidpriemstv [Prospects for modernization of domestic industrial enterprises]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, 3, pp. 230-242 [In Ukrainian].
16. Panukhnyk, Ya.H. (2015). Modernizatsiia tekhnolohii upravlinnia pidpriemstvom u munitsypalnii ekonomichnii sistemii [Modernization of enterprise management technologies in the municipal economic system]. *Candidate's thesis*. Ternopil [In Ukrainian].
17. Petrenko, P.S. (2011). Modernizatsiia ukrainskoi ekonomiky i derzhavne upravlinnia [Modernization of the Ukrainian economy and public administration]. *Aktualni problemy ekonomiky*, 9, pp. 22-32 [In Ukrainian].
18. Alymov, O.M., Amosha, O.I., et al. (2014). Pershyi etap modernizatsii ekonomiky Ukrainy: dosvid ta problemy [The first stage of modernization of Ukraine's economy: experience and problems]. Zaporizhzhia: KPU [In Ukrainian].
19. Prohrama rozvytku ahropromyslovoho kompleksu Zhytomyrskoi oblasti na 2016-2020 roky [The program of the agro-industrial complex development in Zhytomyr region for 2016-2020]. Retrieved from: http://agroprom.zt.gov.ua/images/pdf/proekt_prog.pdf [In Ukrainian].

30. Sugier D., Szewczuk C. Evaluation of the macro - element nutritional state of hops on the basis of the chemical analyses of leaves and soil. University of Agrikulture. Lublin, 2002. P. 87-96.

31. Liker J. The Toyota Way: 14 Management Principles from the World's Greatest Manufacturer. McGraw-Hill, 2003. 330 p.

20. Rudyk, R.I. (2012). Eksportno-importni operatsii na rynku khmeleproduksii [Export-import operations on the hop market]. *Ekonomika APK*, 2, pp. 103-109 [In Ukrainian].

21. Savchenko, Yu.I., Prymachuk, T.Yu., Sitnikova, T.Yu. (2012). Tendentsii rozvytku rynku khmeliu [Trends in the hop market]. *Visnyk ahrarnoi nauky*, 2, pp. 67-71 [In Ukrainian].

22. Staninov, S B. (2017). Zabezpechennia stratehichnoi hnuchkosti pidpriemstva z pozytsii resursno-orientovanoho pidkhodu [Ensuring strategic flexibility of the enterprise from the point of view of the resource-based approach]. *Efektivna ekonomika*, 12. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua> [In Ukrainian].

23. Tretiak, A.M., Druhak, V.M. (2014). Kontseptsiia rozvytku silskohospodarskoho zemlekorystuvannia silskykh terytorii [The concept of the development of agricultural land use in rural areas]. *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel*, 1-2, pp. 133-142 [In Ukrainian].

24. Khopchan, V.M. (2017). Problema metodolohii analizu investytsiinykh rishen ta vyznachennia kryteriiv efektyvnosti [Investytsii the problem of methodology for analyzing investment decisions and determining the criteria for investment efficiency]. *Efektivna ekonomika*, 12. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua> [In Ukrainian].

25. Shapoval, O.A. (2017). Kadrovyi potentsial yak ekonomichna katehoriia ta pidkhody do yoho formuvannia [Personnel potential as an economic category and approaches to its formation]. *Molodyi vchenyi*, 11, pp. 1350-1353 [In Ukrainian].

26. Yaremyk, M.M. (2017). Osoblyvosti finansovoho zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti v Ukraini [Features of financial support of innovation activity in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 12. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua> [In Ukrainian].

27. Anon A. (1991). Hopfen - Rundschau. *Wolncach*, vol. 42(3), pp. 28-31 [In German].

28. Kettner, L. (1976). Hallertauer Hopfenbau. Mainburbug [In German].

29. Kohlmann ,H., Kastner, A. (1975). Der Hopfen. Wolnzach [In German].

30. Sugier, D., Szewczuk, C. (2002). Evaluation of the macro - element nutritional state of hops on the basis of the chemical analyses of leaves and soil. Lublin: University of Agrikulture [In English].

31. Liker, J. (2003). The Toyota Way: 14 Management Principles from the World's Greatest Manufacturer. McGraw-Hill [In English].

Hirenko Yu.O. The main factors in the modernization of hop enterprises

The purpose of the article is to identify the main factors of hop enterprise modernization.

Research methods. In the research process, the historical and analytical method was used to identify and generalize the basic principles of hop enterprise modernization, to determine the factors of the internal and external environment of hop enterprises that affect the process of their modernization. Abstract-logical to summarize the results of research and the formation of conclusions.

Research results. The basic principles of hop enterprise modernization, as well as factors of their internal and external environment, which significantly affect the process of their modernization, are determined.

Scientific novelty. It's studied and systematized existing theoretical provisions regarding the main features and consequences of the modernization implementation. Given the specifics of the activities of hop enterprises, as well as the main scientific provisions on the multidimensionality and historicism of the modernization category, classification of its types for hop enterprises have been developed according to the following criteria: origin, the effect obtained, production resource object, the link of the modernization process, and degree of object coverage.

Practical significance. Using the main results of the research during scientific research and in practice will make it possible to make informed management decisions on strategies, programs, and plans for the innovative development of hop enterprises. Figs.: 3. Refs.: 31.

Keywords: hop enterprises; modernization process; introduction of innovations; investments; material and technical base; principles and factors of modernization; financial support for modernization.

Hirenko Yurii Oleksandrovych - junior research fellow of the department of investment, material and technical support, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economy" (10, Heroiv Oborony St., Kyiv)
E-mail: gireenko@gmail.com

Гиренко Ю. А. Основные факторы модернизации хмелеводческих предприятий

Цель статьи - определить основные факторы модернизации хмелеводческих предприятий.

Методика исследования. В процессе исследования использован историко-аналитический метод - для выявления и обобщения основных принципов модернизации хмелеводческих предприятий, определения факторов внутренней и внешней среды хмелеводческих предприятий, которые влияют на процесс их модернизации, абстрактно-логический - для обобщения полученных результатов и формирования выводов.

Результаты исследования. Определены основные принципы модернизации хмелеводческих предприятий, а также факторы их внутренней и внешней среды, которые существенно влияют на процесс их модернизации.

Элементы научной новизны. Изучены и систематизированы существующие теоретические положения относительно основных признаков и последствий осуществления модернизации. Учитывая специфику деятельности хмелеводческих предприятий, а также основные научные положения о многоаспектности и историзме категории модернизации, разработана классификация ее видов для хмелеводческих предприятий по следующим признакам: происхождение, полученный эффект, объект производственного ресурса, звено процесса модернизации и степень охвата объекта.

Практическая значимость. Использование основных результатов исследования во время научных изысканий и на практике даст возможность принимать взвешенные управленческие решения по стратегии, программам и планам инновационного развития хмелеводческих предприятий. Илл.: 3. Библиогр.: 31.

Ключевые слова: хмелеводческие предприятия; процесс модернизации; внедрение инноваций; инвестиции; материально-техническая база; принципы и факторы модернизации; финансовое обеспечение модернизации.

Гиренко Юрий Александрович - младший научный сотрудник отдела инвестиционного и материально-технического обеспечения, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)

E-mail: gireenko@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 18.05.2020 р.

Фахове рецензування: 23.05.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Гіренко Ю. О. Основні чинники модернізації хмелярських підприємств. *Економіка АПК*. 2020. № 5. С. 118 – 127. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202005118>

Hirenko, Yu. O. (2020). Osnovni chynnyky modernizatsii khmeliarskykh pidpriemstv [The main factors in the modernization of hop enterprises]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 118 – 127 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202005118>

* * *

Новини АПК

Селянам буде важко продавати овочі навіть після відкриття ринків - ексклюзивний коментар Юрія Лупенка інформаційному агентству Укрінформ

Навіть після відкриття продовольчих ринків багато сільських домогосподарств не зможуть реалізувати овочеву продукцію, оскільки не отримають доступ до торговельних місць.

«Господарства населення виробляють близько 85% овочевої продукції в Україні, тому їхні втрати можуть стати суттєвими для ринку овочів. Навіть у разі відкриття тимчасово закритих ринків обмежувальні заходи будуть стримувати доступ частини господарств до торговельних місць», - вважає директор Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» академік НААН Юрій Лупенко.

За його словами, практика попередніх років свідчить, що у I кварталі сільські домогосподарства реалізували трохи більше 1,5%, а у другому - ще 15% овочевої продукції, проданої за рік. «Але оскільки відкриття ринків уже фактично відбувається, то навряд чи уся ця продукція зіпсується, тим більше, що частина з неї - капуста, столовий буряк, морква - може певний час зберігатися», - наголосив експерт.

За розрахунками науковців Інституту аграрної економіки, обсяги овочів, проданих сільськими домогосподарствами у I кварталі 2020 р., могли становити близько 1700 т. Скільки ранніх овочів вирощено в сільських домогосподарствах і не продано, ще потрібно оцінити.

З урахуванням нинішньої динаміки, карантинні заходи суттєво не вплинуть на обсяги виробництва вітчизняних овочів, оскільки вони припали на період реалізації ранніх овочів нинішнього року та перехідних залишків минулого. За прогнозом ІАЕ, який було зроблено у лютому 2020 р. і який не враховував втрати від карантину, цьогорічний урожай овочів становитиме 9,3 млн т.

За словами Ю. Лупенка, великі та середні сільгоспідприємства, навіть малі фермерські господарства, більшою мірою інтегровані в систему організованого збуту. Більшість із них уклали договори на постачання вирощеної продукції, тому їхні втрати складатимуться переважно з витрат на забезпечення карантинних заходів та від зниження попиту на продукцію. Ці господарства зберігатимуть платоспроможність, у тому числі й по кредитах. Тоді як сільські домогосподарства, зорієнтовані на агропродовольчі ринки, вже зазнали значних збитків у вигляді витрат на вирощування продукції, яку вони не змогли продати внаслідок обмежувальних заходів.

«Нинішня ситуація загострила питання про поглиблення інтеграції сільських домогосподарств в організовану систему збуту агропродукції. Така інтеграція цілком можлива через прискорення розвитку заготовельно-збутової та переробної сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Створення достатньої кількості таких кооперативів, як переконує світова практика, дозволяє збільшити доходи селян за рахунок гарантованого збуту за оптимальними цінами й уникнути або, принаймні, суттєво зменшити обсяги непередбачених втрат, у тому числі від стихійного лиха», - підсумував керівник Інституту аграрної економіки.

Джерело: Укрінформ
Прес-служба ННЦ «Інститут аграрної економіки»